

Madaladoosilisel kompuutertomograafial rajanev sõeluuring vähendab suremust kopsuvähki

Uuringusse NLST (*The National Lung Screening Trial*) kaasati 2002.–2004. aastani 53 454 suure kopsuvähirikiga USA inimest, kes olid 55–74 aastat vanad ning juhuslikustamise hetkeks suitsetanud vähemalt 30 pakkaastat. Samuti hõlmati uuringsusse varem suitsetanud, kuid sellest viimase 15 aasta jooksul loobunud inimesed. Uuringus osalenutele tehti igal aastal (kokku 3) radioloogiline uuring ning ühel rühmal kasutati kopsuvähi skriiningu meetodiks tavalist rindkere röntgeniülesvõtet ($n = 26\,732$) ja teisel rühmal madaladoosilist kompuutertomograafilist (KT) uuringut ($n = 26\,722$). Andmeid uuritavate kohta koguti 2009. aasta detsembrini.

Täies mahus täitsid uuringu protokollid > 90% uuritutest. Rindkere röntgeniülesvõtte või KT-uuringu järel tekkis kopsuvähikahtlus vastavalt 6,9%-l ja 24,2%-l uuritavatest. Valepositiivseid tulemusi esines 94,5%-l ning 96,4%-l nendest juhtudest. Röntgeniülesvõtte abil avastati 941 kopsuvähijuhtu (572 juhtu 100 000 inimaasta kohta) ning KT-uuringuga 1060 (645 juhtu 100 000 inimaasta kohta; kordajasuhe RR (*rate ratio*) 1,13; 95% usaldusvahemik (uv) 1,03–1,23). Uuringu ajal dokumenteeriti 309 kopsuvähist tingitud surmajuhtu 100 000 inimaasta kohta röntgeniülesvõtte rühmas ning 247 juhtu KT-grupis. KT-uuringu kasutamise järel vähenes suremus kopsuvähki 20% (95% uv 6,8–26,7; $p = 0,004$). Võrreldes rindkere röntgeniülesvõttega vähendas KT-uuring ka üldist suremust 6,7% (95% uv 1,2–13,6; $p = 0,02$). Kokkuvõttes väidavad autorid, et madaladoosilisel kompuutertomograafial

põhinev sõeluuring vähendab oluliselt suremust kopsuvähki.

ALLIKAS

National Lung Screening Trial Research Team, Aberle DR, et al. Reduced lung-cancer mortality with low-dose computed tomographic screening. *N Engl J Med* 2011;365:395–409.

Kommentaar

Kopsuvähk on üks kõige sagedamini esinevatest vähkidest nii Ameerikas, Euroopas kui ka Eestis, põhjustades rohkem surmasid kui rinna-, jämesoole- ning eesnäärmevähk kokku. Väga suure kopsuvähisuremuse üheks põhjuseks on selle vähivormi avastamine levinud staadiumis, sest ligikaudu 75%-l haigetest on haigus diagnoosimise hetkeks levinud regionaalsetesse lümfisõlmedesse ja/või teistesse elunditesse. Sõeluuringute eesmärgiks on avastada vähk sellises staadiumis, kus patsiendil endal ei esine ühtegi haigustunnust. Varajase avastamisega ja adekvaatse raviga on võimalik rakendada suuremal hulgal patsientidest tervistavat ravi, oluliselt parandada haigete prognoosi ning vähendada suremust. Seetõttu on ka arusaadav, miks viimaste aastakümnete jooksul on erinevaid kopsuvähi skriiningumeetodeid laialdaselt katsetatud.

Uuring NLST on oluline, sest see näitas esimest korda, et sõeluuringuga on võimalik kopsuvähisuremust märkimisväärselt vähendada. Vaatamata uuringu positiivsele tulemusele, on sellega seoses üles kerkinud ka mitmeid kitsaskohti. Esiteks on problemaatiline suur valepositiivsete tulemuste hulk. Madaladoosilise KT-uuringuga avastati kopsudes arvukalt vähikahtlasi muutusi, millest 96,4% osutus edasiste uuringute käigus siiski healoomuliseks. Selline suur valepositiivsete tulemuste maht mõjutab stressorina nii patsiente kui ka tervishoiutöötajaid. Samuti suurendab niinimetatud ülediag-

nostika selgelt ka torakaalkirurgide töömahtu.

Teiseks KT-uuringuga seotud probleemiks on selle diagnostilise meetodiga kaasnev kiirguskoormus. Kuigi madaladoosiline KT-uuring annab ainult 1/10 tavalise KT-uuringu koormusest, võrdub see siiski 10 tavaröntgeniülesvõttega. Seetõttu loodetakse nii selle kui ka paljude teiste käimasolevate uuringute tulemusena luua selged juhised, kellel täpselt ning kui sageli madaladoosilist KT-uuringut kasutada.

Kolmandaks tuleb seda uuringut hinnata ka kulutõhususe aspektist. Skriininguks kasutatav diagnostiline meetod peaks võimaldama uurida suuri populatsioone, olema patsiendile ohutu ning samas tervishoiusüsteemile kulutõhus. Kuna uuringu tulemused on veel üsna värsked, ei ole nende teemadega süvitsi jõutud tegeleda. Kopsuvähi, eeskätt metastaatilise haiguse ravi on kallis. Kas Eesti inimeste sõeluuring aitab kokku hoida kulutusi kopsuvähi ravile, vajab kindlasti täpsemat analüüsi. Probleemsetest aspektidest hoolimata tõdegem, et suitsetamisest loobumise nõustamise kõrval on suur samm kopsuvähki suremuse vähendamiseks astatud.

Dr Jana Jaal
TÜ Kliinikumi
hematoloogia-
onkoloogia
kliinik
jana.jaal@
kliinikum.ee